

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФАКУЛТЕТ ПО СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ

ДИПЛОМНА РАБОТА

за получаване на образователно-квалификационна степен „магистър“

на Виктория Василева Коцрина

студент от магистърска програма „Компютърна лингвистика. Интернет технологии в
хуманитаристиката.“

на тема:

„Електронно издание на студията на д-р Петър Козаров „Български народни названия на
растенията“, публикувана в Сборник на Българската академия на науките книга XX“

научен ръководител:

проф. д-р Андрей Бояджиев

рецензент: доц. д-р Владислав Миланов

София, 2019

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Увод
- II. Доктор Петър Козаров
- III. Приносът му за фитолингвистиката
- IV. Събирачески безпокойства
- V. Начини на образуване на названията на растенията
- VI. Начин на работа
 1. XML-разширяем маркиращ език
 - Какво е XML елемент?
 - Какво е XML атрибут?
 - XML документ – синтаксис
 2. Проблеми, възникнали при оформянето XML документа
 3. Текстово съдържание – XML оформление
 4. Списък с населените места – XML оформление
 5. Библиография – XML оформление
 6. XML, XSLT, HTML, CSS, XQuery
- VII. Заключение

I. Увод

Свидетели сме на бърз подем в света на технологиите. Новите медийни и комуникационни технологии, като например интернет, могат да служат като инструмент за улесняване на достъпа до културно съдържание и образование. Те дават възможност за по-широко разпространение на културно и творческо съдържание, тъй като възпроизводството и повторната употреба са по-евтини и по-бързи.

Настоящата работа е посветена на студията „Български народни названия на растенията“ на д-р Петър Козаров, публикувана в Сборник XX на Българската академия на науките. Основната ѝ цел е създаване на електронен модел за издание на данни по фитолингвистика. С дигитализирането на речника на д-р Козаров имаме за цел да направим общодостъпна и лесно използвана информацията от този източник. Това ще бъде полезно не само за специалиста ботаник, но и за всеки, който има интерес от съдържанието речника. Оформяйки и структурирайки информацията в специален сайт, изготвен за целта, даваме възможност не просто за намиране българските названията на някои растения и тяхното латинско съответствие, но примери за начина, по който звучат имената на растенията в различните региони на страната.

Трудът ни цели да създаде един своеобразен каталог на билките в България, като едновременно с това дава сведения за произхода на названията и словообразуването им. За целта на първо място дигитализирахме речника, за да го направим удобен за търсене в него, а след това направихме кратък лингвистичен обзор на имената на българските растения. Завършихме нашия труд с обяснение за функцията, значението и основните състояния на компютърните езици, които са използвани за платформата и написването на електронния модел. Това са: XML, XSLT, HTML, CCS, eXist database, XQuery. За всеки един от тях дадохме информация за какво служи, кога и как се използва и как ни е послужил в проекта. Предложеният подход би могъл да се използва при издание на значими научни трудове и представя една линия в дигиталната хуманитаристика с приложение при направлението, свързано с опазване и популяризиране на културното наследство.

II. За автора на студията доктор Петър Козаров

Петър Козаров е ботаник, астроном и стопански деец. Той е една от известните личности в научния, обществения и културен живот на България от края на XIX и началото на XX век. Активен член е на българското природозащитно дружество, както и на зараждащото се туристическо движение. Доктор Петър Козаров е първият български ботаник-физиолог и един от основоположниците на земеделското опитно дело и земеделските застраховки у нас. Инициатор е на множество обществени и културни прояви в страната и най-вече в родния си град Сливен. Като

обществена личност за него е писано немалко в редица вестници и списания. Самият Козаров, пишейки за себе си в едноименната си автобиография– „Моят живот и дейност“, обръща повече внимание на своите заслуги по земеделското опитно дело и много по-малко за изявите си като ботаник и дарител.

Петър Тодоров Козаров е роден на 25 март 1873 година в град Сливен. Завършва с отличен успех гимназията в родния си град и през 1892 година заминава да следва естествени науки като държавен стипендиант в Лайпциг. Четири години по-късно защитава докторска дисертация на тема „Влиянието на различните външни фактори върху водоприемането на растенията“ и завършва с най-високо отличие Лайпцигския университет – *Summa cum laude superatum*. Дисертацията му е посрещната с голям интерес сред специалистите, а междуременно е първият печатан труд по физиология на растенията, написан от българин.

От 1897-1899 година е учител в Пловдивска мъжка гимназия, където остава трайни следи с извънкласната си дейност по ботаника, която е описана в статията му „Няколко думи по преподаването на ботаника в Пловдивска мъжка гимназия“. По-късно е изпратен за учител в Софийска мъжка гимназия, но бързо е командирован за кустос-асистент (специалист с висше образование, който отговаря за научните и учебните сбирки, но може да се занимава и с научна работа) в Ботаническият институт на Софийски университет при първия при първия български професор по ботаника – Стефан Георгиев. След по-малко от година професор

Георгиев умира и Козаров се кандидатира за обявеното доцентско място, но не е избран. В автобиографичната му книга личи, че е засегнат от това несправедливо взето според него решение. Тогава завинаги напуска Университета, въпреки че през годините получава две предложения да стане професор по ботаника – през 1907 година и 1924 година – на мястото на починалия професор Тодор Николов. В края на 1901 се прощава завинаги с преподавателската си кариера. (Станев, 2001)

Две години по-късно постъпва на работа в тогавашното Министерство на търговията и земеделието, откъдето почти веднага го изпращат на двугодишен курс по фитопатология и организация на земеделското опитно дело в Италия, Франция и Германия. След завършване на обучението се връща в България и става основател и управител на Държавна земеделска опитна станция край Русе (до 1910) и на Държавната земеделска опитна станция – София (1910-1911).

Научната му дейност в областта на ботаниката включва 15 научни статии, които създава в периода, докато учи и работи като управител на опитната станция. Освен тях издава и други печатни материали, между които реферати, преводи, рецензии, доклади, отчети и други. Най-съществено място сред неговите ботанически изследвания заемат физиологичните проучвания, тъй като имат оригинален характер, а резултатите са новост за науката и потвърждават с нови опити твърденията на други автори. Той е един от пионерите на микологичните проучвания (проучвания за гъбите) в България.

Професор Петър Козаров проявява интерес и към фитофолклора. Позовавайки се главно на неиздадените записки на професор Стефан Георгиев за българските народни названия на растенията, както и такива на други издавани и неиздадени до 1900 година автори, той подготвя обемистата студия „Български народни названия на растенията“ още докато е в Софийски университет. Двадесет и пет години по-късно я публикува в „Сборник на Българската академия на науките“. В статията съобщава за над 800 наименования на растения в различни краища на България, което според Борис Ахтаров е „най-ценният труд в областта на ботаническата номенклатура на растенията“. В нея за пръв път се прави и класифициране на българските народни названия на растенията според тяхната етимология.

Д-р Петър Козаров има заслуги за отпечатването на студията на Д. Апостолов – „Принос за българската терминология на флората в Македония“ . Първоначално с редакцията и рецензията на текста се е захванал професор Стефан Георгиев, но след смъртта му, работата е продължил Козаров (разбира се съгласно корекциите и препоръките на Георгиев). „ Най-вероятно именно работата по тази студията е подтикнала Козаров да се захване с обработката

на намерените в архива на Георгиев материали за имената на растенията“, споделя Стефан Станев в книгата си „Малко познати имена на българската ботаника“.

Голяма част от ботаническото творчество на Козаров е свързано с писане на научнопопулярни статии и реферати по новоизлезли студии на български ботаници, между които проф. Георгиев, С. Петков и С. Казанджиев. Тези негови трудове са публикувани в авторитетни тогава чуждестранни издания, между които *Botanisches Centralblatt*, а с тази стъпка Козаров допринася за популяризацията на български трудове сред западното общество. Междувременно той прави преводи на български език на някои статии и книги, които представляват интерес за тогавашните специалисти. Най-значимите му преводни книги са трите тома на О. Kirchner за болестите и неприятностите по културните растения, а причина за значимостта на труда му е, че по това време в България няма подобна литература.

Друга негова знаменита работа е „Няколко думи за преподаването на ботаника в Пловдивска мъжка гимназия“, в която той споделя разбиранията си, свързани с преподавателската професия и начина, по които трябва да бъде представен научния материал на подрастващите. Залагайки предимно на лабораторната работа и извънкласните дейности, той, макар само 25-годишен, става любим преподавател и колега. Не е случаен и фактът, че след прочитане на статията проф. К. Попов възкликва: „Това е може би единичък случай в историята на нашата училищна практика през последните 50-години!“.

Петър Козаров е основател на първия провинциален клон на Българското природоизпитателно дружество, където изнася пред членовете му редица реферати на ботанически теми. През 1898 година е избран и за секретар на гражданския комитет по залесяване на пловдивските тепета. Три години по-късно се мести в София, където работи предимно в Природоизпитателното дружество и става негов почетен член. Петър Козаров е и член основател на Българското ботаническо дружество. Той посещава редовно сбирките му чак до преклонна възраст, като живо се интересува от преподаването на растителна физиология.

Умира на 30. Април 1957 година. Неговата разностранна дейност разкрива една високообразована и ерудирана личност, стремяща се да развие българската наука и просвета и по-конкретно българската биология и висше образование.

III. Приносът на Петър Козаров за българската фитолингвистика

За да изясним приносът на професор Козаров за българската фитолингвистика, добре е първо да обясним значението на това понятие, което все още не се е наложило в езика, но ние смятаме за изключително подходящо.

От една страна, с имената на растенията се занимава с науката на растенията (ботаниката), но от друга – науката за езика (езикознанието). За ботаниката имената на растенията са важни на първо място, за да се различават различните видове растения, а на следващ етап, за да могат да бъдат те класифицирани. Но ботаническата номенклатура остава общоприета и разбираема за изключително малък кръг от специалисти, които боравят с приложната ботаника. Народът, поетите и обикновения човек боравят единствено с народните имена на растенията, а и би било странно да бъде иначе. Представете си момент, в който отивате до кварталната аптека за чай от лайка, но съобщите на аптекарката, че се нуждаете от *Matricaria*.

Народните имена на растенията се използват често и от специалистите ботаници. В случаите, в които създават учебници или научнопопулярни трудове, те трябва да използват най-употребимите и общоприети названия в езика. Словообразуването и коренното проучване на думите обаче е предмет, с който се занимава лингвистиката. Онази част от науката за езика, която работи върху имената на растенията и тяхното значение, Б. Давидов нарича фитолингвистика. „Фитолингвистиката изучава имената на растенията, именно: произхода, миграцията, заимствованията и асимилацията имъ, а сжщо и техното изчезване у нѣкои народи. Между другото, тя изяснява библейски, класически средновековни фармакологични названия на растенията.”. („Материали за български ботанически речник“). В първата част на студията Давидов споделя тезата си, че науката фитолингвистика трябва да се разработва при пряко сътрудничество между ботаник и лингвист. Като аргумент към това твърдение прилага фактът, че когато се решава някой фитолингвистичен въпрос, езиковедът изпитва трудност, защото му е нужно да познава морфологията, свойствата и географското разпространение на видовете и родовете-знания, които може да получи от ботаника. От друга страна, флористът ботаник, пишещ обстойна монография за отделно растение, не би могъл да завърши труда си, без да знае за лингвистиката и фолклора на своя обект на изследване. Като най-важно значение на фитолингвистиката бихме могли да определим това, че с нейна помощ може да се състави общоприета правилна и богата родна ботанична номенклатура.

Осезателна нужда от народни наименования на растенията са изпитали първо преводачите и авторите на учебници по ботаника непосредствено след Освобождението. При преводите

често им се е налагало да прибегнат до съответните имена в други славянски страни, или да преведат на български научните имена (разбира се, ако това е възможно), или самото научно име да остане българско, като се променя само окончанието му с оглед на особеностите на българския език. Много по-трудоемко обаче се оказва намирането на български имена за нашите местни растения. Този въпрос е повдигнат за пръв път от Михалаки Георгиев, който в предговора своя учебник по ботаника обяснява, че някои от употребените имена са типично български, събирани от негови приятели, разбиращи от материята, както и от него самия, но учебникът съдържа и много имена, заимствани от други славянски народи. Няколко години по-късно (1884-1885) излизат още три учебника на З. Бояджиев, на Д. Т. Доманов и на М. Бракалов, но в тях не се правят съществени промени в българските имена на растенията. По същото време С. Д. Вежинов извежда списък „Азбученъ списъкъ отъ български имена на по-големите и по-известните растения“, който съдържа 520 имена на растения, наредени по азбучен ред. В първа част на студията „Материали за български ботанически речник“ Б. Ахтаров споделя мнението си, че същност „този списък от български имена“ не е допринесъл почти нищо към родната номенклатура на растенията, „защото, като изключимъ единъ много малкъ брой отъ добри и сносни български имена въ него, останалите сж заимствувани отъ другите славянски страни, или сж преводи на научните имена, или сж самите научни, латински, имена съ български окончания, а останалата голема частъ отъ тѣхъ“. Като нов етап в развитието на ботаничната номенклатура се появява статията на А. Тошев „Към терминологията на българската флора“, Период, сп., кн. XXXV., 1890 г. В нея са дадени 842 народни български имена на растенията. По негов пример се издават и други малки статии, допринасящи за развитието на българската терминология на флората, но като най-ценен труд са времето си се счита „Български народни названия на растенията“ на д-р П. Козаровъ, Сборн. на Бълг. акад. на науките, XX., 1925. Въ него се съдържат около 1800 български народни имена, които се отнасят към 774 вида наши, предимно диворастящи растения.

Създавайки студията си, професор Петър Козаров осъзнава нуждата от установени названия и термини, за означаване на предмети и понятия, независимо от коя област са те. Особено внимание обръща на терминологията в естествените науки, отчитайки че без нея не би могла да съществува самата наука. Въпреки това обаче признава, че ботаниката се интересува предимно от латинските названия на растенията, които обикновено остават недостъпни за „ползвателя“ на тези растения. Давайки пример с урочна статия в учебник по „Човек и природа“ за З. Клас, Козаров застава зад идеята, че латинските названия за особено неподходящи за учениците в начални класове, защото основните функции на урока са ученикът да разпознава растенията, къде те се срещат, и какви са техните лечебни свойства. Стига до извода, че латинските названия плашат подрастващия, той бързо губи интерес към

предмета на обучението и затова, колкото и да са необходими те за специалиста, толкова са ненужни за обикновения човек.

Отчитайки, че начинът на изговарянето и правописът на названията предизвикват повече интерес за филолога, отколкото за ботаника, той не се отказва, а напротив, застава зад идеята, че ползата от събирането на народните названия на растенията е както езикова, така и ботаническа. Вярва, че всяко новозаписано име е „един принос към словесното ни съкровище“ и по тези названия особено когато са събирани из всички български покрайнини, филологът ще може да си обясни някои особености на българските имена, както и други лингвистични въпроси. Не на последно място отчита и практическото значение в народната медицина, за обозначение на имената на различните лековити билки, както и при изучаване на българския фолклор. Така със своя труд прави първата значима стъпка за развитието на фитолингвистиката. Позовавайки се на неговата студия, по-късно в настоящата работа ще направим кратко филологическо проучване за произхода на имената на българските растения.

IV. Събирачески безпокойства

В увода към студията си Козаров излага както причините, поради които са започнали работа събирачите на названия на растенията, така и трудностите, пред които са били изправени.

Първата осезателна нужда от народни имена се почувствала в годините непосредствено след Освобождението на България. Тогава се появяват и първите български учебници по ботаника, позоваващи се на западна литература и изследвания. Авторите започват да изпитват безпокойство в превода. Причина затова се явява фактът, че нямаме установени български имена на по-голямата част от растения. За да се реши този и още много проблеми, започват събираческа дейност едни от видните събирачи за времето си, сред които са Стефан Георгиев Иван Урумов. Работата на им обаче не се оказва никак лесна. Освен да съберат имената, които се срещат в народния език, те трябва да подберат най-подходящите и най-типичните, за да създадат една установена ботаническа номенклатура. Това обаче е работа, която изисква много време, труд и най-вече хора, които боравят с природни науки. В предговора на сборника си „Български названия на растенията“ д-р Петър Козаров пише: „Да! И нашият народ има названия за повечето, ако не за всички растения, хубави и типични названия; остава само да се съберат. Ония растения, които са в съседство с жилището на човека, или са били от интерес за прехраната и здравето му, или са употребявани в домакинството, народът ги е снабдил с имена, често твърде подходящи.“

Най-голяма трудност на събирачите обаче се оказват названията на различните видове от дадено растение. Козаров обяснява това с фактът, че те са важни само за специалиста, но не и за обикновения човек и излага тезата, че повечето народни названия на растенията са видови. Родови названия или няма, или са много редки. Той споделя наблюденията си, че народът в своето развитие не е могъл да достигне дотам, да открие родствените връзки между растенията и да ги съедини в отделни групи, като ги именува с особени названия. „В същото време хората рядко правят разлика между близки видове, а още по-малко за полиморфните. Така, докато някои видове са останали неименувани, за други има куп имена, особени за всяка местност.“. Защиатавайки тезата си, той прилага и примери, които при интерес бихме могли да видим в предговора на статията. Тези безпокойства се отразиха до голяма степен и на нашата работа, особено при изготвянето на XML документа, който изисква еднаква структура за всеки елемент.

V. Начини на образуване на народните названия на растенията

Начинът, по който българският народ създава имената на растенията, много прилича на този, по който го правят останалите народи. В този смисъл не може да каже, че сме иноватори, но и далеч не сме изостанали. Българският народ има силна връзка с природата. Той наблюдава и изучава растенията, бързо схващайки техните характерни особености и лечебни свойства. Това до голяма степен е определящо за точното им именуване. Позовавайки се на статията на д-р Козаров „Български народни наименования на растенията“ и студията на Борис Ахтаров „Материали за български ботаничен речник“, предлагаме кратка класификация на имената на растенията, според тяхното етимологично значение.

Народните названия на растенията в българския език са образувани по няколко начина:

1. По прилика

Предметите, които се наподобяват от целите растения или от частите им, дават името си под една или друга форма на растението:

Кандилка (*Clematis Vitalba*) – Най-вероятно растението е наричано по този начин заради дългото си пълзящо стъбло, завършващо с цвят, което напомня на синджира, с който се захваща кандило.

Поималка, нарици (*Alyssum minimum Willd*)- Това е растение, чиито цветове представляват малки жълти цветчета, напомнящи на жълтици.

Кученца (*Antirrhinum*) – Този вид растение има тръбести цветове, които се отварят, като ги стиснеш и приличат на уста на животно. Най-вероятно растението е сравнено имено с куче, тъй като в религията на прабългарите кучето е било свещено животно. Чести са изображенията му в средновековните рисунки и графити върху олтарни двери, по стените и по оградите на църковни храмове. Според традиционните представи то е слуга на Бога – създадено е от него, за да гони дявола заради нечестивите му дела. По негова повеля той захваща Лукавия и той окуцава. Кучето е приятел на човека и го пази от злото.

Пачи крак – Този вид гъба има гугла с диаметър от 5 до 8 см при развитата гъба. При развит гъба ръбът на шапката е извит навън и гъбата е с фуниевидна форма. Кожичката е с жълто-оранжев цвят и не се отделя. Плодното месо на гъбата е в същия цвят. Именно заради цвета и формата на шапката ѝ народният творец я е оприличил на крак на патица.

Калинка (*Viburnum*) – Калината е вид храст, чиито цветове са събрани в сенниковидни съцветия, плодовете са сферични, червени и сочни. Приличат на калинки заради цвета и големината си.

Конско ребро (*Melilotus albus*)– Бобово растение с продълговата форма, чиито цветове са бели и растат по дължината на стъблото. Дължината, цветът и формата напомнят тази на ребро.

Треперушка (*Populus*) – Това дърво притежава малки овални листа, които са назъбени по краищата и имат заострени връхчета. Държат се за клонките на дълга, сплескана дръжка. Най-вероятно народният творец ги е нарекъл теперушки заради формата на листата им, които треперят от полъха на вятъра. Треперушка българинът нарича още и сребърните орнаменти в накитите на момите.

Други: гвоздейка, , бъклицы, копитняк, рошавела, ленивче

2. По местонахождение

Някои видове виреят най-добре в характерна за тях дадена среда. Това е забелязано от народния творец и е предадено в имената на растенията:

Блатъникъ (*Caltha palustris*) – Вирее в блата, извори, канавки и влажни гори;

Гороцвѣтъ (*Adonis vernalis*) – Според фолклора расте само на самодивски места (горите и планините, труднодостъпни за човека) и е тясно свързан със злите сили. (Георгиев, 2013);

Планинци (*Fragaria vesca*)– Това са тъй наречените горски ягоди, които се срещат в усойните места в планините, в широколистни и иглолистни гори;

Водниче (*Impatiens walleriana*) – Расте по влажни места, около езерни и речни водни басейни, на надморска височина до 1500 метра;

Припънка, пънчушка (*Armillaria mellea*) – Припънките и пънчушките са гъби с шапка, ламели и пънче, които срещаме върху и около дървета, пънове, коренища и в някои случаи – погребана дървесина. Те са сапротрофи и извличат хранителни вещества като паразитират върху живи дървета или разграждат наличната мъртва материя.

Други : **кайраче потайникъ, ливадина, подрумиче, угарче.**

3. По свойства

Отрова (*Solanum Dulcamara*) – Дърво с малки червени плодове, които с външния си вид лесно биха могли да излъжат, че са ядливи, но истината е, че са отровни. Другото име на растението е калина. Според легендата името на дървото е произлязло от името на мома, която не се е поклонила пред св. Георги и затова е превърната в дърво, прокълнато да ражда горчиви, отровни плодове;

Разводникъ (*Solan acaeae*) – Нашата народна медицина го използва като диуретично и потогонно средство, а също и като слабително. Отвара или запарка от разводника се пие при воднянка (асцит-медицински термин от областта на гастроентерологията, с който се означава наличие на серозна течност в коремната кухина. Това състояние може да се дължи на различни причини, включително редица заболявания и прием на някои лекарствени вещества);

Сладко коренче (*Glycyrrhiza glabra*) – Растение, което се отглежда главно заради неговите корени. От тях се извлича екстракт, съдържащ голямо количество глициризин, подсладител, повече от 50 пъти по-сладък от захарозата, който има и лечебни свойства.

4. По употреба

Дрислива тръва (*Asphodelus liburnicus*) – Отварата от листата и корените се използват в нашата народна медицина като слабително средство при стомашни разстройства;

Лишайче, лишайвецъ (*Chelidonium majus*) – Отдавна растението се използва като чистещо тялото средство. Поради тази причина в Русия се нарича "чистотел". За гърците в миналото тя е била изпратена от боговете да лекува. Ценена е като полезен детоксикиращ агент, билка за лечение на очни заболявания и отстраняване на брадавици. Коренът ѝ се е дъвчел с цел облекчаване на зъбобол. У нас сокът на лишайчето (змийско мляко) се използва за мазане върху лишеи (болест на кожата, представляваща червеникаво-белезникави петна) и оттам идва названието му;

Изсипливо билъе (*Herniaria hirsuta*) – Отвара от изсипливче се пие при клинки (изсипано), воднянка, както и при възпаление на пикочния мехур. (Георгиев, 2013);

Мундарлива тръва (*Lepidium rudemale*) – (мундар – мръсен , нечист човек) Свързва се с мръсни дни, при които жената се пречиства след раждане. При тежко раждане бабата пресипва (прелива) през пазвата на родилката отвара от билката, а след това я запойва с нея;

Посъчена тръва (*Hypericum perforatum*) – Ако някой се нарани, на раната му се налага скълцан на ситно жълт кантарион. Порезните рани се налагат със сварената билка, а оттук идва и името му. С маслена настойка от растението се мажат, налагат и превързват всякакви рани, включително и по добитъка. Вярва се, че ако растението се отбере седмицата преди Еньовден, то е най-лековито. В навечерието на празника болни от незнани болести и недъгави преспиват на поляни, обрасли с жълт кантарион.

Много от билките, които ползва народът се пият на чай. В нашата народна медицина са известни над 30 видове чай , който са добили втората дума от името си според средата или местността, където се употребяват или виреят: градински чай, кърски чай, пирински чай, див чай, балкански чай, македонски чай.

5. По време на цъфтенето

Есененъ минзухаръ – Цъфти късната есен, когато вече всички други цветя в градината са прецъфтели;

Великденче – Получило е името си, тъй като цъфти през април и май, когато обикновено се пада и празникът. Познато е още като великденски кактус или пролетен кактус. Има малки и къси листа в контраст с по-едри цветове. Великденчето цъфти в бяло, розово и червено;

Лястовича трева – Народният творец е забелязал, че цъфти, когато долитат лястовичките, и прецъфтява с тяхното отлитане на юг.

Други: Гергьовденче, Димитровче, мартенче, гергьовче, енювче, богородиче, димитровче, есенче, вечерница.

6. По имена на божества, духове, митични и свещени същества

В тривиалните имена на растенията можем да открием най-почитаните или най-приближените до народа въображаеми същества, каквито с митологичните и свещени обекти:

Самодивско дърво (*Viburnum opulus*) – Легендата гласи, че на вейките от това дърво Св. Богородица е връзвала люлката на Млада Бога. Обичай, свързан с калината, е закичването на девойките през зимата с изсушена клонка от дървото (заедно с изсушените ѝ плодове). Ако някоя мома изпрати клонка на момък, това е било равносложно на обяснение в любов;

Жълто цвете самодивско (горицвет) (*Adonis vernalis*) – Според легендата една мома е нанизала това цвете в косата си на слизане от планината и я е налетяла самодива. Оттогава се смята, че цветето е носи беди, а допира с него дори причинява косопад, затова никой не го кичи в косата си. (Георгиев, 2013);

Богородична ръчица (*Guttnadenia conopsea* L.) – Цветето се бере обредно на Гергьовден от близките на тежко болен, сварява се заедно с друга зеленина, набрана същата сутрин от омъжвана само веднъж гола стара жена. Болният се запойва с тази отвара 40 сутрини подред. Коренът в сухо състояние прилича на свита детска ръчичка, а отвара от билката се пие от бездетни жени. Когато изсушената билката се потопи във вода, тя се „отваря“. Според традицията при трудно раждане бабата топи богородичната ръчица във вода и нарича: „както се разтварят пръстите ѝ, така да се разтвори утробата на родилката“, после измива лицето ѝ с тази вода и я запойва с нея с пожелание Св. Богородица да ѝ помогне;

Божьо дръвче (*Artemisia abrotanum*) – Според народните повери това дърво се сади върху гробовете на млади хора, които според близките са починали заради направена срещу тях магия. Целта е Господ да ги приюти в царството си;

Дяволски уста (*Leonurus cardiac L.*) – Пресни листа от билката се налагат върху рани от изгаряне. Не е случайно наименованието на билката, тъй като дяволът традиционно се свързва с пъклото (лошата част на отвъдното, където изгарят грешниците);

Вилина коса (*Cuscuta europaea L.*) – В навечерието на Еньовден в Крушево моми и булки увиват голям венец от растението, през който се провират три пъти и пускат в гюм с вода. Всяка поотделно си прави един малък венец и го оставя да пренощува под трендафил. На следващия ден голеният венец се разкъсва на парченца, които се раздават на жените за лек през годината, а малките венци жените слагат на главите си, за да имат хубава и здрава коса.

Други: самодивска хурка, христовъ трънъ, самодива.

7. По имена на хора и роднински връзки

Много пъти някой органи или образувания на растенията напомнят или приличат на части, които принадлежат на друго същество, познато на човека:

Бабини гниди (*Thlaspi arvense L.*) – С прах от стрити изсушени стръкове от растението се посипват и превързват предварително промити с топла вода гнойни рани;

Дъдовъ зъбъ (*Digitalis purpurea L.*) – Използва се при лечение на ухапано от бясно куче. Отварата от билката се пие вместо чай 3 пъти на ден, а сварената билка се налага върху раната;

Попови въшки (*Capsella bursapastoris*) – Чай от билката се дава на урочасани деца.

Петровъ-кръстъ (*Paris quadrifolia L.*) – С отвара от растението се запойват тези, които трябва да се скарат или смразят (други имена-омразниче, кара коленца);

Еньово-цветъе (*Galium verum L.*) – Бере се обредно в ранните часове на Еньовден. То е най-важното сред самодивските билки, от които се изплита еньовия венец, през който бременните жени се провират 3 пъти за безпроблемно раждане. Слага се пред кръста в църквата за предпазване от болки по време на жътва. Жените мият косата си с вода, в която има Еньово цвете, за да расте косата им здрава. Цветето служи също за пресичане на млякото за сирене;

Момина сълза (*Convallaria majalis*) – Бере се заедно с другите билки специално за Гергьовден. Момите увиват венци от цветя, с които обикалят около егрека заедно с овците, за да ги предпазят от болести. Венец от момина сълза се слага на овцата, която първа ще бъде издоена, както и на агнето, което ще бъде принесено в жертва.

Други: дъдово винце, бабини внуки, попово ухо, Еньов бурен, бѣла-Рада, свекървинъ езикъ, Лазарниче, женски косъм, попови въшки, , женски косъмъ, невестина сълза, момини сълзи , момковъ перчанъ, гологлавъ Райко и др.

8. По начина, по който изглежда растението, „държането“ му спрямо заобикалящата го среда и негови характерни части (органи), които често напомнят действия и качества, по името на които се именува самото растение

***Трепетлика** (*Populus tremula*) – Според поверието да се седи под сянката на дървото е опасно, тъй като тя е едно от прокълнатите дървета. Причината за това е, че когато е оповестено раждането на Христос, всички дръвчета освен нея спрели да шумят , затова Йоан Кръстител я е прокълел листата ѝ вечно да треперят. Друго поверие е, че когато Дяволът откраднал новородения младенец, Божията майка попитала първо трепетликата дали знае къде е детето ѝ, но дървото замълчало. Тогава Богородица го проклела никога да не роди плод;*

***Белоочица** (*Chamomilla recuta*) – Растението притежава малки бели цветове, заради които народният творец е дал това име. Възпява се във фолклора като билка, която се бере от момите на Гергьовден. От нея се вият венци за „сиво стадо, вакло агне и ново ведро“;*

***Гологлавниче** (*Globularia aphyllanthes Crantz*) – Съцветието на растението представлява единична сбита главица. Цветът му прилича на орех, а оттам и връзката с гологлав човек;*

***Слънчоглед** (*Helianthus annuus*) – Растението се нарича така, защото обръща цвета си към слънцето. На някои места се нарича слънчева майка, защото цветовете на растението постоянно следат слънцето, както майка следи детето си.*

Други: свѣтлика, накитница, ленивче.

9. По названията на животни

А) Домашни животни:

***Волски езикъ** – Според народната вяра, ако на мъж, който отива на война се даде да носи в себе си лист от волски език, той ще се върне здрав у дома;*

***Овчо руно, кози бизки, свински хляб** – Корените на растението се стриват на прах и се слагат в храната на животни, ухапано от бясно куче.*

Други: петлюви гащи, кокоши трънъ, гжечена трева, пачи кракъ, гължбови оченца, куче грозде, магарешки ягоди.

Б) Диви животни:

вълча ябълка – Силна отвара от листата се използва за промиване на ухапано от отровни змии и бесни кучета;

врабче семе – Семената на растението се използват само за храна на горски птици, а отвара от семената се пие при проблеми с бъбреците;

кошутина – Легенда свързва растението с кошута, която се изсипала при раждането. Лежейки в смъртна опасност на поляната, тя хапнала от кошутината и се спасила.

Други: лисича опашка, трънъ-таралежъ, зайче ухо, миши трънъ, орлови нокти, щъркова клюница, гарвански лукъ, вранско око, кукувича прежда, меча стъпка.

В) Влечуги и насекоми:

змийско млеко, жабина лъжичка, бръмбарски кюпове.

10. По посоката, в която расте стъблото, или положението на надземните вегетативни органи:

свългъкъ, кръсташка, пешакъ, тързулка, телеграфче.

11. По веществото, което се намира във вътрешността на растението:

маслина, млгъчка, медунка, праховида, сапунче, клейникъ, слгъзъ, росопасъ, слгъзница, леденица.

12. По образувания, които се намират по повърхнината на растенията:

лепка, руница, боцка, трънка, бодляк.

13. По боята и цветовете на плодовете:

чернокосъ, белушка, черница, ченовъшка, руменка.

14. По вкус и миризма:

киселецъ, горчивка, сладун, лютик, краставичаръ, диневка, лимонка.

15. По шума, който издават плодовете и семената, когато се удрят, стиснем ги или ги сдъвчем:

скрипалка, хрускалка, пуфка, плюскавиче, грохолка, цвъркалче, плюскавиче.

16. По местопроизход:

Казашки бодил (народът мисли, че този трън е пренесен у нас от Русия чрез казаци. Вярва се, че с тръна е донесена холерата по българските земи, затова друго негово название е холера) **цариградски чемшир** , **божигробски босилек**, **стамболче**, **татарка**, **турски седеф**;

17. Словообразуване с помощта на суфикси:

А) С наставка **-уха** – Това е суфикс, който по-често се използва в Русия и Украйна. По българските земи е рядко използваем (*горуха*), но се предполага, че по-късно „х“ е заменено с „г“ – *уга* (*теменуга*, *желтуга*).

Б) С наставка **-ика** за женски род и **-ик** за мъжки род – *любика* (*Дупнишко*), *емелика* (с. *Стойките-Родопите*), *метлика* (*Софийско*), *митлика* (с. *Буйновци — Еленско*), *сърника* (*Чепеларе и Чикуркьой*), *чешлика* (с. *Поганово — Царибродско*), *пръшлика* (с. *Казичане — Софийско*), *чемерика* (с. *Загора*), *бланика* (с. *Бръзье — Искрецо*), *звоника* (*Калофер*), *зеленика* (с. *Сотир* до *Сливен*), *белика* (*Ботевград*), *лютика* (*Тетевен*), *равника* (*Брезник*), *пръщика* (с. *Текира — Пазарджишко*), *гайтаника* (с. *Бръзье, Опицвът*, *Драгоман* и *Ярловци — Софийско*), *перуника* (с. *Бръзье — Искрецо*), *лапатник* (*Чепеларе*), *зеленик* (*Троян*, *Тътъвен*), *мъжки обичник* (*Берковица*), *тжжник* (*Тракия*). В Ловешко същата наставка се среща като **-ига** – *пиронига* (за *перуника*), *медлига*, *тряшлига*.

В) С наставка **-ица** за женски род и **-ецъ** за мъжки род – *скокотица* (с. *Казлъ Мурат — Разградско*), *звездица* (с. *Костенец — Самоковско*), *матърина душица* (с. *Драгоман — Софийско*), *чубрица* (с. *Опицвът — Софийско*), *воленица* (*Чепеларе*), *латица* (с. *Бездън*, с. *Опицвът — Софийско*, с. *Драгоман* и с. *Бръзье — Искрецо*), *зимница* (*Софийско*), *летница* (*Северна България*), *пшеница* (*Западна-България*), *главница* (с. *Изатовци — Царибродско*), *синчець* (*Разград*), *лишайвець* (с. *Бръзье — Искрецо*), *мразовець* (*Искреца околия, Западна България*), *сличець* (с. *Лиляче — Кюстендилско*), *коравець*, *енювчець*, *росець* (*Колибите Зеленика — Тетевенско*), *здравець*, *пловець* (с. *Казичане — Софийско*).

Г) С наставка **-ина** за женски род – *детелина* (с. *Каменица — Чепинско*), *маточина*, *матичина*, *матечина* (*най-разпространени названия*), *кукувичина* (с. *Желюша — Царибродско*), *лазаркина* (с. *Пицигово — Т. Пазарджишко*), *игличина* (с. *Белово-Ихтиманско*), *агличина* (*Ловеч*, *Търново*), *капина* (с. *Горен Лозен — Софийско*), *свирчовина* (*Орханийско*), *калина* (*Широка-Лъжа — Рупчосъ*), *мекишовина* (*Ловеч*), *глушина* (*Софийско*), *тисовина* (*Погановский и Рилский манастир*).

Д) С наставка **–арка (-урка)** за женски род и **–аръ** за мъжки род – *царка (Копривицица), тилчарка (с. Хлъвени — Ловчанско), копринарка (Чирпанъ), печурка, мъхурка, бутурка (Ст.Загора), самодивска хурка (Горня-Орѣховица), шаваръ (с. Бездънъ и Драгоманъ — Софийско, Ново-Село - Сливенъ), скребаръ (Ловечъ), есененъ минзухаръ (с. Орѣшакъ — Ловечъ), наръ, пърнаръ (с. Поибрени — Панагюрска окол.), стежаръ (с. Ченге- Айтосъ), бѣла каръ (Кремиковци), плюскаръ (с. Петричъ — Софийско).*

Е) С наставка **–ушка** за женски род и **–ушь** за мъжки род – *бабушка (Хвойна), скорушка (с. Кокалени и Панчерево — Софийско), чушка (Панагюрище), триперушка, царцарушка (Тръвна и другаде), бивушка (с. Шипка — Казанлъшко), кисель — лопушь (сѣверна България), скорушь (Плѣвенъ), букунушь (с. Шайтанкѡй—Родопитѣ).*

Ж) С наставка **–алка** за женски род, **–ель** за мъжки род, **–алче** за среден род – *рогалка (Кюстендилско), мъждель (с. Брѣзье—Искрецо), кисель (Чепеларе), щавель (с. Подцърненци — Радомирско), урель (с. Садово — Пловдивъ), звѣздель (с. Казичане — Софийско), имель (с. Костенец, с. Баня-Чепинска), щаель, брѣшнелъ (Сливенско), съсель (Сопотъ), русалче (с. Драгоман), мазно кокалче (Чирпанъ), шикалче, чехалче (Чирпанъ).*

Горепосочените примери са изцяло взети от студията на д-р Петър Козаров „Български народни названия на растенията“.

18. Българските народни названия на растенията са сходни с руските, сръбските, хърватските и въобще със славянските. Това е нормално, понеже старославянският език е основата на всички славянски езици.

Млечката на различни славянски езици се нарича така:

руски: *молочай, молочайникъ, молочалникъ, молочникъ;*

украински: *молочакъ, молоканка;*

полски: *mlecz, ostromlesz, psi mlesz;*

чехски: *mleč, mlečnik, žabi mleko;*

хърватски: *mičac, mličak, mlič;*

сръбски: *млеч, млечика, млеечина;*

български: *млѣчка, млѣчокъ, млѣчковина.*

19. Чужди названия на растенията, вкоренили се дотолкова, че са изместили дори българските.

А) Турски заемки – Следствие от дългото ни робство, което е упражнило силно влияние върху народния говор, в езика ни съществуват много турски думи. Названията на растенията също не правят изключение:

демиръ-чиче, филджанъ-чиче, кана-чичекъ, еръ-алмазъ, кадънъ-пармакъ, челеби-перчанъ, калъчъ-оту и др.

Б) Руски заемки– Руските названия се срещат предимно в литературата. Много от тях трудно ще могат да се излязат от езика ни, защото са станали общоприети:

хвоцъ (вместо българското- прешлика, ставиче, наставиче), незабудка (вместо помниче, срамежливче, лазарниче или незабравка), гречиха (вместо елда и прч.).

20. Побългарени названия

Някои от народните названия са подобни на латинските или гръцките, само че имат изменено окончание, т. е. побългарени са. Те са остатъци от някогашното римско или византийско влияние.

А) Побългарени от народа латински и гръцки названия:

Върбина (Verbena), ригенъ, риганъ (Origanum), битоника, витоника (Betonica), трифилъ (Trifolium), ъмъмила, амамила (Matricaria Chamomilla), лиандру (Hierium Oieander), маджарочъ (Originum Madjoranum),пруна (слива — Prunus spinosa), босилякъ (Otium Basylicum) и прч.;

Други при побългаряването дотолкова са изменени, че не може да се забележи чуждият им произход: напр.: татуль (Datura), хмель (Humulus), ясенъ (Fraxinus) и пр.

Б) Книжовно побългарени латински названия:

Те са образувани поради липса на български, или по-право, поради тяхното непознаване, напр.: салвей, шалвей (Salvia), глехома (Glechoma), скабиозъ, шпергула (Sperguia), мимоза (Mimosa), дрозера (Drosera) и прч.;

В) Народни названия, буквално преведени от чужди:

Aegopodium — козя нога

Sampanula — звънче

Nemiaria — килавъ буренъ

Pedicularis — въшкаво биле и пр.

VI. Начин на работа

Текстът на книгата бе взет от сайта <http://parks.bg> и трансформиран от pdf в текстов файл с разширение .txt. Наложих се редакция на изданието, тъй като много символи, между които големи и малки носовски, останаха неразпознати. След направена пълна редакция и проверка спрямо оригиналното издание на студията, пристъпихме към трансформация на данни в XML формат. За целта първо се запознахме с това какво представлява като маркиращ език, за да може след това да изберем правилния модел, по който да структурираме работата.

1. XML –разширяем маркиращ език

XML (eXtensible Markup Language) или разширяем маркиращ език, е мета език, използван за съхранение и пренос на информация. Той представлява олекотена версия на SGML (Standard Generalized Markup Language), от който същност води началото си. Създаден е от World Wide Web Consortium (W3C) - основната организация по стандартизация, установяваща международни стандарти за WWW (или съкратено W3), Организацията е основана като консорциум за насърчване на съвместимостта на World Wide Web технологии като HTML, XHTML, XML, RDF, CSS, PNG, SVG, и SOAP.

Най-съществените характеристики на XML са:

- той е разширяем, т.е не се състои от фиксиран набор от етикети (тагове);
- XML документите трябва да бъдат добре оформени и структурирани спрямо определен синтаксис;
- XML документите трябва да са формално валидни спрямо определена схема;
- XML се интересува най-вече от синтаксиса, а не от семантиката, заради което се категоризира като метаезик. Сам по себе си той е безполезен, защото указва само как да бъде структуриран един документ (чрез маркиране с етикети), но не и какво означават отделните маркери (етикети).

Сред основните цели на XML са да бъде лесно използваем в интернет, да поддържа множество приложения, да е съвместим с SGML, XML документите да са ясни и лесно четими, XML дизайнът да се конструира бързо и да бъде формален и сбит.

Ползата от XML се състои в това, че синтаксисът (структурирането) на документите се измисля само веднъж, а специализираните маркиращи езици само дефинират семантиката, т.е. набора от маркиращи етикети и тяхното значение. Другата полза е, че XML прави възможно разработването на семантично-агностични програмни средства, които могат да

обработват всички XML базирани езици, дори и такива които не са съществували по време на съставянето на софтуера. Тези програмни средства могат след това да се използват и в изработването на софтуер, който е написан за конкретен XML език. Или накратко — разделянето на синтаксиса от семантиката е поредното изпълнение на принципа „Разделяй и владей“.

XML документите са стрингове от символи, съдържащи се в стандарта на Unicode. Състоят се от съдържание и маркировка, която от своя страна се състои от елементи и атрибути, маркирани чрез етикети (тагове).

- **Какво е XML елемент?**

Това е всичко, което се намира между началния и крайния таг (включително и таговете):

```
<settlement>с. Костенецъ</settlement>
```

Елементът може да съдържа текст, атрибути, други елементи или да бъде комбинация от трите:

```
<sense>
    <usg type="geo">
        <settlement>с. Мансарлий</settlement>
        <region>Тракия</region>
        <region>Бесарабия</region>
        <ref type="bibl">Ст. Геор.</ref>
    </usg>
</sense>
```

В посоченият пример `<region>`, `<settlement>` и `<ref>` са текстовото съдържание на елемента, защото те съдържат текст. `<sense>` и `<usg>` са елементи. `<ref>` има атрибут `type="bibl"`, а `<usg>` има атрибут `type="geo"`. В същото време може да съществува и празен елемент (елемент, който не съдържа в себе си текст), който да съдържа в себе си атрибут. Авторът на документа сам решава как да нарече елементите, важно е обаче да се спазва определения синтаксис (структурата) на документа. Етикетите не са предварително дефинирани и по този начин са практически самоописателни, защото авторът на електронния текст може свободно да избере вида, съдържанието и броя им.

- **Какво е XML атрибут?**

Атрибутите са предназначени да съдържат информация, свързана с конкретен елемент. XML атрибутите трябва да бъдат котираны. Стойностите на атрибутите винаги трябва да се

цитират. Могат да се използват единични или двойни котировки. Важни неща, които трябва да имаме предвид, когато използвате атрибути, са:

- ✓ Атрибутите не могат да съдържат множество стойности (елементи могат);
- ✓ Атрибутите не могат да съдържат структура с много разклонения (елементи могат);
- ✓ Атрибутите не се разширяват лесно.

- **XML документ – синтаксис**

Даден документ е добре оформен, ако отговаря на определени условия, описани в XML стандарта, проверка за което обикновено се прави още преди програмната обработка на документа и става посредством процесор, наречен XML parser.

Синтаксисните правила на XML са много прости и логични. Те са лесни за учене и за прилагане.

- ✓ В XML документи трябва да съдържат един корен елемент, който е родител на всички други елементи;
- ✓ Всички XML елементи трябва да имат затварящ таг, за да работи добре;
- ✓ Етикетите на XML са чувствителни към промени;
- ✓ XML таговете са чувствителни за малки и големи букви. Тагът <Letter> е различен от <letter>. Етикетите за отваряне и затваряне трябва да бъдат написани по еднакъв начин;
- ✓ Елементите на XML трябва да бъдат правилно вкарвани в структурата на документа
 - <i>пример</i> (Елементът <i> е отворен в елемента и трябва да се затвори в него). <i>пример</i> е грешка.
- ✓ Някои знаци имат специално значение. Ако поставим знак като "<" в XML елемент, той ще генерира грешка, защото анализаторът го интерпретира като начало на нов елемент.
- ✓ Шпацията между думите в XML не се съкращават, както в HTML . Така че трябва да внимаваме, колко интервали поставяме.

- **DTD – Document type definition**

Тъй като XML е само синтактичен, но не и семантичен стандарт, се налага ползването на т.нар. XML разширения, които описват допълнително синтактични правила, като например кои етикети къде могат да се срещнат, и изясняват тяхната семантика. Тези правила са в тясна връзка със семантиката на етикетите и по това се различават от общите XML правила. Описани са чрез специално създадени XML схеми, които определят валидността на всеки един документ.

Един от основните важни типове XML схеми е DTD (Дефиниция на документен тип). DTD декларира всички елементи и атрибути, които може да съдържа XML документа, и синтактични правила, които те трябва да следват.

Към днешна дата са разработен и много програмни интерфейси, базирани на XML, както и стотици XML-базирани езици, включително RSS, Atom, SOAP, XHTML и др.

2. Проблеми, възникнали при оформянето XML документа

Едно от основните затруднения в работа ни върху дигитализацията на речника беше именно да измислим начин, по който да структурираме дадената ни информация в XML документ. Това е на пръв поглед лесна работа, тъй като има стотици примери за вече оформена структура на онлайн речници и истината е, че до голяма степен взимаме пример за нашата работа от Австрийския център за дигитална хуманитаристика (dsebaseapp). Нещото, което обаче различава сборника на д-р Козаров от другите издания е липсата на пълна информация. Разглеждайки подробно хартиения вариант, виждаме следните особености, които трябва да присъстват като категории в нашата дигитализирана версия.

- Народните названия на растенията, съдържащи се в сборника на д-р Козаров са записани повечето непосредствено от устата на народа, заради което трябва да се запази точният начин на изписване на отделните билки, старият правопис, както и точните ударения;
- За да събере всички известни за момента названия на растенията, д-р Козаров се е допитвал до цялата издадена литература по темата. Някои имената са извадени от списания и книги, публикувани предимно от специалисти — ботаници, но най-големи заслуги в това отношение са имали: проф. Ст. Георгиев, А. Тошев, Ив. Урумов и др. При използването на съществуващите материали, е отдавано голямо

значение на компетентността и подготовката на събирачите, заради което почти след всяко название има цитиран автор. Това поставя още една категория в нашия дигитализиран вариант – категория „Автор“;

- Отдадено е също огромно значение на местонахожденията, затова навсякъде, където последните са били известни, те са цитирани. Приведените материали са почти от всички български региони. Най-много такива са събирани от България и Македония; Бесарабия, Добруджа, Поморавско и Одринско. Това поставя нашата трета категория – местност;
- Преди българско название на съответното растение стои латинското му съответствие. Така например срещу латинското *Amaranthus retroflexus* стои българското съответствие „щирь“. Това означава, че в дигитализирания речник трябва да имаме и разделение „Български език“/“Латински език“.

Да наредим тези, на пръв поглед прости категории в XML документ, се оказва не чак толкова проста задача и причините са следните:

- ✓ Не след всяко растение стои събирачът, който е установил, че жителите на дадения регион наричат растението по този начин. Просто на места нямаме цитиран автор или литература;
- ✓ Регионите, цитирани в сборника на д-р Козаров се оказват неактуални. Причините са, че от 1923 година до днес много от областите са променили местонахождението си, други вече не са области, трети дори не съществуват на картата на България или са променили името си. Така например голямо затруднение срещнахме при търсенето на местността „Колибетъ на Зеленика“. За момента знаем, че това е местност на река Зеленика, близо до устието ѝ с р. Бели Осъм, но не можем да кажем дали все още съществуват тези колиби. Разбира се днешното понятие Софийско не е същото като областта Софийско, за която говори Коларов;
- ✓ Срещу някои названия на растенията липсва региона, в който ги наричат по този начин, или е даден неопределено. В сборника срещу растението „букъ“ пише „на всъде въ България“, а срещу „кочиче“ – „на повечето мѣста въ България“. При дигитализацията това би представлявало проблем, защото трябва да бъде вкарано като отделна категория;
- ✓ Начинът на изписване на библиографията е различен спрямо днешния. Това ни затрудни при намирането на цитираната литература и по-специално учебниците по ботаника. Трудни за описване в библиографията на нашия онлайн речник са и

коментарите за източниците, от които д-р Козаров е черпал информация: “и други нѣкои още, които не споменавамъ поименно, защото малко съмъ се ползвалъ отъ тѣхъ“; „Мои лични бележки и такива на мои приятѣли“.

3. Текстово съдържание – XML оформление

След като разбрахме как работи маркиращият език и извадихме всички въпроси, които биха представлявали трудност при оформянето на синтаксиса, трябваше да „изобретим“ наш адекватен модел, по който да структурираме студията, така че да отговаря на целите на нашата работа.

За целите на работата ни се стори особено ценно изготвянето на списък с наименования на местностите, цитирани в студията. Техният брой е над 160. Първоначално извадихме всички географски обекти от теста на д-р Козаров и се постаряхме да намерим днешните им имена и съответствия. Причина за този труд е, че статията на Козаров е издадена 1925 година, а оттогава до днес градовете и селата не просто са с променени названия, но и областите, в които се намират, са изменили териториите си. Така например с. Мансарлии — Ямболско, днес се нарича село Победа - община Тунджа, област Ямбол, а с. Гедиклии — Ямболско, днес носи името село Челник - община Тунджа, област Ямбол. В приложение 1 може да се види пълния списък с цитираните в статията на д-р Козаров градове, села и местности, както и днешното им съответствие. За съжаление има и местности, чиито съответствия не успяхме да открием, но за тях ще говорим по-късно в работата си.

След това пристъпихме към XML оформянето им, което изглежда по следния начин:

```
<usg type="geo">  
  <rs type="place" ref="#Лиляч">с. Лиляче</rs>  
</usg>
```

В това оформяне елементът <usg> има значението на using (употреба), а type="geo" показва, че става дума за географска употреба. Елементът <usg> съдържа в себе си друг елемент <rs type="place"></rs>, който подсказва за вида употреба, която в случая назовава конкретната местност. С "ref="#Лиляч" обозначаваме начинът, по който днес наричаме населеното място, а с. Лиляче, назовава селото по начина, който то се е наричало през 1925 година. За да стане по-ясно, ще дадем горепосочения пример със село Мансарлии (Ямболско), чието ново име е с. Победа:

```
<usg type="geo">
```

```
  <rs type="place" ref="#Победа"> с. Мансарлии </rs> – Ямболско
```

```
</usg>
```

Случаите, в които имаме едно и също название на растение на две или повече населени места, са оформени по следния начин:

```
<usg type="geo">
```

```
  <rs type="place" ref="#Лиляче"> с. Лиляче</rs> – Кюстендилско
```

```
  <rs type="place" ref="#Хлевени ">с.Хлъвени </rs> – Ловчанско
```

```
  <rs type="place" ref="#Тракия">Тракия</rs>
```

```
</usg>
```

Следващата стъпка в работата ни беше да оформим библиографията или по-скоро да сложим източниците, на който се е позовал д-р Козаров, за да създаде студията си. За да оформим добре цитираните автори, отново ги сложихме като атрибути в елемента „usg“, но този път сменихме вида на втория елемент, кръщавайки го `<rs type="person"> </rs>`. Така текст, който изглежда по следния начин в статията: „з е л е н к а (Берковица) Ст. Геор.“ и означава, че в Берковица наричат „зеленика“ растението *Vinca herbacea* и д-р Козаров има тази информация от проф. Стефан Георгиев, в нашия модел е маркирано така :

```
<usg type="geo">
```

```
  <rs type="place" ref="#Берковица">Берковица</rs>
```

```
  <rs type="person" ref="#Ст-Геор">Ст. Геор.</rs>
```

```
</usg>
```

За да формираме цялостната картина, започнахме оформлението на голямата рамка на структурата. Главният елемент е латинското название на рода на растението. Той е маркиран по следния начин – `<div xml:id="Латинско название"> </div>`, а видовете към същия род са оформени като атрибути на рода. Така изглежда на схемата на практика:

```

<div xml:id="Abutilon">
  <head><term xml:lang="lat" type="genus">Abutilon</term></head>
  <entry xml:id="Abutilon_Avicannae_gaerin">
  </entry>
</div>

```

Всеки нов елемент <entry xml:id="Abutilon_Avicannae_gaerin"> </entry> е различен вид от големия род <div xml:id="Abutilon">. Има растения, чиито видове нашият народ не е разпознавал, а е знаел единствено рода им, но има и други, чиито видове често е бъркал. Пример за подобен случай е растението *Abies* и неговите два вида *Abies pectinata* и *Abies alba Mill.*, които според самоковци нямат разлика. Това е причината хората да дадат само едно название и за двата вида. В студията си д-р Козаров е структурирал тази информация по следния начин:

Abies.

Abies pectinata, *Abies alba Mill.*:

бъла ела (с. Баня — Чепинска, с. Габровец — Ихтиманско, с. Мала-Църква — Самоковско),

черна ела (с. Каменець — Чепинско),

бълъ чамъ (с. Костенець — Ихтиманско).

Ст. Георг.

А при нас е оформено с два атрибута <form> единият, от който е с вид „дума“ (type="lemma"), а другият с вид „вариант“ type="variant":

```

<div xml:id="Abies">
  <head><term xml:lang="lat" type="genus">Abies</term></head>
  <entry xml:id="Abies-pectinata">
    <form type="lemma">
      <term type="species" xml:lang="lat">Abies pectinata</term>
    </form>
    <form type="variant">
      <term type="species" xml:lang="lat">Abies alba
Mill.</term>
    </form>
  </entry>
</div>

```

В показаната схема се появява и атрибут `xml:lang`, с който всъщност маркираме дали става въпрос за латинското наименование или за българското такова. За да означим как звучат латинските названия на български език, използваме елемент `<sense>`, който съдържа в себе си атрибути `<def>` и `<usg>`. С `<def>` показваме българското название, а с `<usg>` мястото, на което наричат растението по този начин:

```
<sense>
  <def><term xml:lang="bul">бела ела</term></def>
  <usg type="geo">
    <rs type="place" ref="#Чепино">с. Баня – Чепинска</rs>
    <rs type="place" ref="#Габровец">с. Габровецъ</rs>– Ихтиманско
    <rs type="place" ref="#Мала-църква">с. Мала-Църква</rs>
    <rs type="person" ref="#Ст-Георг">Ст. Георг.</rs>
  </usg>
</sense>
```

От тази схема става ясна информацията, че „бяла ела“ казват на растението *Abies pectinata* в Чепино, Габровец и Мала църква, а тази информация е достигнала до нас благодарение на проф. Стефан Георгиев.

4. Списък с населените места – XML оформление

За да се появи картата с населените места в сайта е нужно да се оформи нов XML документ с различна от гореспоменатата структура. За целта използвахме следния модел на работа:

```
<place xml:id="Айтос" type="град">
  <placeName type="pref">Айтос</placeName>
  <placeName type="alt">Айтосъ</placeName>
  <location>
    <geo decls="#LatLng">42.7 27.25</geo>
  </location>
  <idno>http://sws.geonames.org/733579/</idno>
</place>
<place xml:id="Арбанаси" type="село">
  <placeName type="pref">Арбанаси</placeName>
  <location>
    <geo decls="#LatLng">43.1 25.66667</geo>
  </location>
  <idno>http://sws.geonames.org/733643/</idno>
</place>
```

В елементите `<place>` поставихме имената на населените места, а с `type` показваме дали става въпрос за град или село. За да може информацията да излезе на нашата електронна карта правим референция със сайта `geonames.org`, от който взимаме точните координати на населеното място. Така постъпваме с всички над 150 населени места. Целта на заниманието е да може да се търси по-лесно в речника, а когато излезе картата и кликнем с мишката на населеното място да излизат всички събрани имена от този регион.

5. Библиография – XML оформление

За маркиране на източниците, който е използвал д-р Петър Козаров, и авторите, на които се е позовал, ни беше необходим трети модел за работа. Оформянето изглежда по следния начин:

```
<body>
  <listBibl>
    <biblStruct xml:id="Ст. Георг.">
      <analytic>
        <author>
          <surname>Георгиев</surname>
          <forename>Стефан</forename>
        </author>
        <title level="a">Родопитъ и Рилската планина и тяхната
растителност</title>
      </analytic>
      <monogr>
        <title level="j">СБНУ IV</title>
        <imprint>
          <biblioScope unit="volume">56</biblioScope>
          <biblioScope unit="page">529-585</biblioScope>
          <date>1891</date>
        </imprint>
      </monogr>
    </biblStruct>
```

С елемент `<person xml:id="Ст-Георг">` е означен авторът, на чиито трудове се е позовал д-р Петър Козаров. Името му неслучайно е съкратено. Причина за това е постоянното цитиране, което е правил авторът в студията си „Български народни названия на растенията“. В елемента `<author>` имаме два атрибута `<surname>Георгиев</surname>`, `<forename>Стефан</forename>`, които са съответно фамилното и собственото име на цитирания автор. Елементът `<title level="a">Родопитъ и Рилската планина и тяхната растителност</title>` въвежда студията на цитирания автор, а елемент `<monogr>` с елементи `<title>` и `<imprint>`- сборникът, в който е публикувана студията, годината на публикуване на сборника и на коя страница се намира цитираният текст.

6. XSLT, HTML, CCS, XQuery

- **XSL** е стилизиращ език за XML и се използва за широк спектър от задачи за трансформация. Езикът описва правила за трансформиране на входните данни в изходни данни. Трансформацията се постига чрез набор от шаблонни правила.
- **XSLT** (eXtensible Stylesheet Language Transformations) представлява основата за трансформацията на XML в друг формат (в нашия случай помощна за трансформацията на XML файловете в HTML) С XSLT можем да добавяме или премахваме елементи и атрибути към изходния файл или от него. Можем също така да пренареждаме и сортираме елементи, да редактираме тестове и да вземаме решения за това кои елементи да скрием и покажем.
- **HTML** (Hyper Text Markup Language) е стандартният език за маркиране на уеб страниците. Негови основни функции са :
 - ✓ HTML описва структурата на уеб страница;
 - ✓ HTML се състои от поредица от елементи;
 - ✓ HTML елементите казват на браузъра как да показва съдържанието;
 - ✓ HTML елементите са представени от тагове;
 - ✓ HTML таговете етикетират части от съдържание като „заглавие“, „параграф“, „таблица“ и т.н.;
 - ✓ Браузърите не показват HTML маркерите, но ги използват за изобразяване на съдържанието на страницата.

HTML таговете са имена на елементи, заобиколени от ъглови скоби, подобно на XML маркиращия език. Обикновено се предлагат по двойки като <p>и</p>. Първият маркер в двойка е началният маркер, вторият маркер е крайният маркер. Крайният маркер е написан като началния маркер, но с наклонена черта, поставена преди името на маркера.

Целта на уеб браузъра (Chrome, Edge, Firefox, Safari) е да чете HTML документи и да ги показва. Браузърът не показва HTML маркерите, но ги използва, за да определи как да покажете документа.

Всички HTML документи трябва да започват с описанието на типа на документа: <!DOCTYPE html>. Самият HTML документ започва <html> и завършва с </html>.

Видимата част на HTML документа е между <body> и </body>. Заглавията са дефинирани с маркерите <h1> до <h7>, като <h1> определя най-важната рубрика, а <h7> определя най-малко важната рубрика. Абзаците са дефинирани с маркера <p> (paragraph), а връзките (активни линкове) с <a> маркера и атрибут href, който посочва дестинацията на връзката,

посочена в атрибута. Атрибутите се използват за предоставяне на допълнителна информация за HTML елементи. HTML изображенията се дефинират с `` (image), бутоните – с маркера `<button>`, а списъците – с `` (неподреден списък) или `` маркер (номерирани списък), последван от `` тагове (елементи от списъка).

HTML елементи могат да бъдат разширявани (всеки елемент може да съдържа в себе си други елементи). W3C препоръчва малки букви в HTML и изисква малки букви за по-строги типове документи като XHTML.

- **CSS (Cascading Style Sheets)** описва как HTML елементи трябва да се показват на екрана, хартията или в други носители. С две думи той стилизира HTML. CSS спестява много работа, тъй като този език може да контролира оформлението на няколко уеб страници наведнъж. CSS може да бъде добавен към HTML елементи по 3 начина:

- ✓ Вграден - с помощта на атрибута `style` в HTML елементи;
- ✓ Вътрешно - чрез използване на `<style>` елемент в `<head>` секцията;
- ✓ Външни - с помощта на външен CSS файл.

За целта на работата ни използвахме външен файл, който за разлика от вградени и вътрешния стил лист, може да промени облика на цял уеб сайт, като променим един файл. За да използваме външния стил лист, добавихме връзка към него в `<head>` секцията на HTML страницата. С помощта на CSS можем да променим цвета, шрифта и големината на текста със свойствата – CSS `color` (свойството определя цвета на текста, който ще се използва), CSS `font-family` (свойството определя шрифта, който ще се използва), CSS `font-size` (свойството определя размера на текста, който ще се използва).

- **XQuery** е езикът за заявки XML данни. Най-общо той представлява език за структурни запитвания за бази данни и по тези си характеристики прилича на SQL. Изграден е от XPath изрази и се поддържа от всички основни бази данни. Това е език за намиране и извличане на елементи и атрибути от XML документи. Може да се използва за извличане на информация, за генериране на общи доклади, както и за трансформация на XML документ в XHTML. XQuery спецификацията описва език за заявки, търсене и извличане на данни, проектиран да бъде широко приложим за всички видове маркиращи компютърни езици. Предназначен е да бъде език, в който заявките са кратки и лесно

разбираеми. Също така е достатъчно гъвкав, за да потърси широк спектър от XML източници на информация, включително бази данни и документи.

IV. Заключение

Предложеният метод за дигитализация на студията на д-р Петър Козаров „Български народни названия на растенията“ ни се струва уместен за електронното публикуване на други значими научни трудове и документи. Той съчетава всички технологии от семейството на XML и HTML, като ги помества в една база данни и ги управлява от уеб сървър.

Настоящата работа показва на практика как, използвайки само безплатни продукти с отворен код и следвайки международните стандарти и добри практики, може да се изгради едно иновативно съвременно издание, което не просто дава нов живот на стара книга, но и спомага за по-лесното и използване и я прави достъпна и до по-голям кръг от хора. Междувременно предизвиква връщането към идеите, заложи в нея, и провокира за размисъл върху лингвистични въпроси. С помощта на търсачката всеки би могъл да направи лесна справка и да извади за секунди нужната му информация. За да дадем пример за подобен модел на работа, направихме горепосочената класификация на имената на растенията, вземайки примерите и от речника на д-р Козаров .

В случай, че магистърската теза прерасне в научен проект, бихме могли да допълним информацията за словообразуването на имената на растенията, да изградим нови подходи за поднасяне на лингвистична информация и да коригираме грешки, допусната при поднасянето на настоящия труд.

Цитирана литература

Публикации

Ахтаров, Борис (ред.) 1939. *Материали за български ботанически речник*. Събрани от Б. Давидов и А. Явашев, подредени от М. Шосев и П. Балабанова, допълнени и редактирани от Б. Ахтаров. София: Придворна печатница.

Козаров, Петър. 1925. Български народни названия на растенията. *Сборник на БАН XX*. 3–90.

Цанев, Стефан. 2001. *Малко познати имена на българската ботаника*, Академично издателство „проф. Марин Дринов“, София; стр. 83-85

Козаров, Петър. 1937. *Моят живот и дейност*. Сливен; стр. 32

Георгиев, Минчо (ред.) 2013. *Българска народна медицина. Енциклопедия*. Второ преработено издание, Академично издателство „проф. Марин Дринов“, София ;

Choliolcev , Christo. 1990 . *Miscellanea bulgarica*. Onomastologische und derivative struktur der bulgarischen phytonyme, Wien;

Воденичаров, Димитър. Семантика на растенията. Част 1, изд. Пенсофт

Проекти, спецификации, стандарти, софтуер

CSS: Cascading Style Sheets. <https://www.w3.org/Style/CSS/> (9 септември 2019)

dsebaseapp: Digital (scholarly) Editions Base Application. <https://github.com/KONDE-AT/dsebaseapp>. (9 септември 2019.)

eXist: eXist-db. The Open Source Native XML Database. <https://exist-db.org>. (9 септември 2019)

HTML: HyperText Markup Language. <https://html.spec.whatwg.org/>. (9 септември 2019)

jQuery: jQuery. JavaScript library. <https://jquery.com/>. (9 септември 2019)

JS: JavaScript / ECMA Script. <https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Web/JavaScript>. (9 септември 2019)

SQL: Structured Query Language. https://en.wikibooks.org/wiki/Structured_Query_Language (9 септември 2019)

TEI: Text Encoding Initiative. P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange. Version 3.6.0. Last updated on 16th July 2019, revision daa3cc0b9. <https://tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/index.html>. (9 септември 2019)

XML: Extensible Markup Language (XML) 1.0 (Fifth Edition). W3C Recommendation 26 November 2008. <https://www.w3.org/TR/xml/>. (9 септември 2019)

Приложения

Приложение 1. Извлечение от данните за Rosa

...

```
<div xml:id="Rosa">
  <head>
    <term xml:lang="lat" type="genus">Rosa</term>
  </head>
  <entry xml:id="Rosa_Damascena">
    <form type="lemma">
      <term xml:lang="lat" type="species">Rosa
        Damascena</term>
    </form>
    <form type="lemma">
      <term xml:lang="lat" type="species">Rosa
        centifoiia</term>
    </form>
    <sense>
      <def>
        <term xml:lang="bul">трандафилъ</term>
      </def>
      <def>
        <term xml:lang="bul">гюль</term>
      </def>
      <def>
        <term xml:lang="bul">гюль трандафилъ</term>
      </def>
      <usg type="geo">
        <rs type="place" ref="#Тракия">Тракия</rs>
        <rs type="person" ref="#Ст-Геор">Ст. Геор.</rs>
      </usg>
    </sense>
    <sense>
      <def>
        <term xml:lang="bul">червенъ гюль</term>
      </def>
      <def>
        <term xml:lang="bul">бълъ гюль</term>
      </def>
      <def>
        <term xml:lang="bul">стамболець</term>
      </def>
    </sense>
  </entry>
</div>
```

```

        <def>
            <term xml:lang="bul">катмеръ</term>
        </def>
        <def>
            <term xml:lang="bul">яланъ катъ</term>
        </def>
        <usg type="geo">
            <note>Разнитъ видове гюль</note>
            <rs type="place" ref="#Казанлък">Казанлък</rs>
            <rs type="person" ref="#П-Коз">Коз.</rs>
        </usg>
    </sense>
</entry>
<entry xml:id="Rosa_lutea">
    <form type="lemma">
        <term xml:lang="lat" type="species">Rosa lutea</term>
    </form>
    <sense>
        <def>
            <term xml:lang="bul">Жълтъ трандафилъ</term>
        </def>
    </sense>
</entry>
<entry xml:id="Rosa_canina">
    <form type="lemma">
        <term xml:lang="lat" type="species">Rosa canina</term>
    </form>
    <sense>
        <def>
            <term xml:lang="bul">шипка</term>
        </def>
        <usg type="geo">
            <rs type="place" ref="#Горни-Лозен">с. Г.
Лозенъ</rs>
            <rs type="person" ref="#Ст-Геор">Ст. Геор.</rs>
        </usg>
    </sense>
    <sense>
        <def>
            <term xml:lang="bul">шипокъ</term>
        </def>
        <usg type="geo">
            <rs type="place" ref="#Брезе">с. Бръзье</rs>

```

```
        <rs type="person" ref="#П-Коз">Коз.</rs>
    </usg>
</sense>
<sense>
    <def>
        <term xml:lang="bul">шипъкъ</term>
    </def>
    <usg type="geo">
        <rs type="place" ref="#Драгоман">с. Драгоманъ</rs>
        <rs type="person" ref="#Ст-Геор">Ст. Геор</rs>
    </usg>
</sense>
</entry>
</div>
```

...

Приложение 2. Извлечение от данните за споменатите и цитирани учени

...

```
<person xml:id="Ст-Геор">
```

```
<persName>
```

```
<surname>Георгиев</surname>
```

```
<forename>Стефан</forename>
```

```
</persName>
```

```
<birth>Бесарабия 1859</birth>
```

```
<death>Гьорберсдорф 1900</death>
```

```
<idno type="URL">https://bg.wikipedia.org/wiki/Стефан\_Георгиев\_\(ботаник\)</idno>
```

```
<note>
```

```
<p>Проф. Основоположник на ботаниката като наука в България и пръв професор по ботаника.</p>
```

```
<p>http://localhost:8080/exist/apps/bnnr/pages/show.html?document=GeorgievSt.xml&directory=meta&stylesheet=meta</p>
```

```
</note>
```

```
</person>
```

...

Приложение 3. Извлечение от данните за топонимите

```
<place xml:id="Айтос" type="град">
  <placeName type="pref">Айтос</placeName>
  <placeName type="alt">Айтосъ</placeName>
  <location>
    <geo decls="#LatLng">42.7 27.25</geo>
  </location>
  <idno>https://www.geonames.org/733579/</idno>
</place>
```

```
<place xml:id="Арбанаси" type="село">
  <placeName type="pref">Арбанаси</placeName>
  <location>
    <geo decls="#LatLng">43.1 25.66667</geo>
  </location>
  <idno>https://www.geonames.org/733643/</idno>
</place>
```

```
<place xml:id="Берковица" type="град">
  <placeName type="pref">Берковица</placeName>
  <location>
    <geo decls="#LatLng">43.23581 23.12738</geo>
  </location>
  <idno>https://www.geonames.org/733264/</idno>
</place>
```

Приложение 4. Извлечение от библиографията на упоменатите в студията автори

...

```
<listBibl>
  <biblStruct xml:id="Георгиев1891a">
    <analytic>
      <author>
        <surname>Георгиев</surname>
        <forename>Стефан</forename>
      </author>
    <title level="a">Родопитъ и Рилската планина и тяхната растителност</title>
  </analytic>
  <monogr>
    <title level="j">СБНУ</title>
    <imprint>
      <date>1891</date>
      <biblScope unit="volume">IV</biblScope>
      <biblScope unit="page">529-585</biblScope>
    </imprint>
  </monogr>
</biblStruct>
<biblStruct xml:id="Георгиев1891б">
<analytic>
<author>
<surname>Георгиев</surname>
<forename>Стефан</forename>
</author>
<title level="a">Родопитъ и Рилската планина и тяхната растителност</title>
  </analytic>
  <monogr>
    <title level="j">СБНУ</title>
    <imprint>
      <date>1891</date>
      <biblScope unit="volume">V</biblScope>
      <biblScope unit="page">311-354</biblScope>
    </imprint>
  </monogr>
</biblStruct>
</listBibl>
```

...

Приложение 5. Населени места, цитирани в студията на д-р Козаров, и днешните им съответствия

Села

Ямбол

село Победа – община Тунджа, област Ямбол (с. Мансарлии — Ямболско)

село Челник – община Тунджа, област Ямбол (с. Гедиклии — Ямболско)

Шумен

село Кюлевча – община Каспичан, област Шумен (с. Кюлевче — Новопазарско)

Айтос

село Аспарухово – община Дългопол, област Варна (с. Ченге — Айтоско)

Разград

село Благоево – община Разград, област Разград – (с. Казлъ Муратъ–Разградско)

Бургас

село Козница – община Несебър, област Бургас (с. Козница – Бутгазско)

Пазарджик

село Пищигово – община Пазарджик, област Пазарджик (с. Пищигово–Пазарджишко)

Смолян

село Широка лъка – община Смолян, област Смолян (с. Широка–Лжка – Рупчосъ)

село Стойките – община Смолян, област Смолян (с. Стойкитъ – Родопитъ)

село Хвойна – община Чепеларе, област Смолян (с. Хвойна — Рупческо)

село Забърдо – село в Община Чепеларе, област Смолян (с. Чикуркьой – Родопитъ)

село Гела – община Смолян, област Смолян (с. Гела — Чепеларско)

Велико Търново

село Арбанаси – община Велико Търново, област Велико Търново (с. Арбанаси–Търновско)

село Буйновци — община Елена, област Велико Търново (с. Буйновци — Еленско)

село Самоводене – област Велико Търново, община Велико Търново (с. Самоводени–Търновско)

село Сухиндол – община Сухиндол, община Велико Търново (с. Сухиндолъ —Севлиевско)

село Присово – община Велико Търново, област Велико Търново (с. Присово–Търновско)

село Никюп – община Велико Търново, област Велико Търново (с. Никюпъ– Търновско)

село Драгижево– община Лясковец, област Велико Търново (с. Драгижево)

село Дебелец – Област Велико Търново, Община Велико Търново (с. Дебелецъ — Търновско)

село Келифарево – Област Велико Търново, Община Велико Търново (с. Келифарево – Търновско)

село Крека – община Дряново, област Габрово (с. Керека— Търновско)

село Ресен – община Велико Търново, област Велико Търново (с. Ръсенъ–Търновско)

Ловеч

село Албаница – община Ловеч, област Ловеч (с. Албаница–Ловченско)

село Хлеvene – община Ловеч, област Ловеч (с. Хлѣвяни — Ловченско)

село Микре – община Угърчин, област Ловеч (с. Микре – Ловченско)

село Радювени – община Ловеч, област Ловеч (с. Радювени – Ловченско)

село Орешак – община Троян, област Ловеч (с. Орѣшакъ — Ловченско)

село Черни Осъм – община Троян, област Ловеч (с. Колибето — Троянско)

село Дълбок дол– община Троян, област Ловеч (с. Дълбокъдолъ— Ловчанско)

Велинград

Каменица – квартал на Велинград (с. Каменець — Чепинско)

Чепино – квартал на Велинград (с. Баня — Чепинска)

Трявна

село Чакалите – община Трявна, област Габрово (с. Чакалитѣ – Търновско)

Кюстендил

село Цървеняно — община Кюстендил, област Кюстендил (с. Цървеняно — Кюстендилско)

село Лиляч – община Невестино, област Кюстендил (с. Лиляче— Кюстендилско)

село Болослов –община Кюстендил, област Кюстендил (с. Богословъ— Кюстендилско)

село Лозно – община Кюстендил, област Кюстендил (с. Лозно—Кюстендилско)

село Мали Върбовник – община Бобов дол, област Кюстендил (с. Върбовникъ– Дупнишко)

Сливен

Ново село – квартал на Сливен (Ново–село — Сливенъ)

село Котрен – община Нова Загора, област Сливен (с. Кортенъ)

село Сотиря –Община Сливен, област Сливен (с. Сотиръ — Сливенско)

село Жеравна – община Котел, област Сливен(с. Жеравна — Котлен)

село Герлово – Област Сливен (с. Герлово)

Враца

село Типченица– община Мездра, област Враца (с. Типчанецъ)

село Игнатица – община Мездра, област Враца (с. Игнатица)

село Ребърково – община Мездра, област Враца (с. Ребарково)

село Роман – община Роман, област Враца (с. Романъ)

София

село Литаково – община Ботевград, Софийска област (с. Литаково— Орханйско)

село Мала църква – Община Самоков, Софийска област (с. Мала–Църква — Самоковско)

село Радуил –Община Самоков, Софийска област (с. Радуиль – Самоковско)

село Костенец – Община Костенец, Софийска област (Костенецъ — Ихтиманско)

село Брезе – община Своге, Софийска област (с. Брезые —Искрецко)

село Драгоман – община Драгоман, Софийска област (с. Драгоманъ — Искрецко)

село Църклевици – Община Драгоман, Софийска област.(с. Църклевици–Искрецко)

село Вишан – община Драгоман, Софийска област (с. Вишанъ — Царибродско)

село Безден– община Костинброд, Софийска област (с. Безденъ – Софийско)

село Дреново – община Костинброд, Софийска област (с. Дреново)

село Опицвет – община Костинброд, Софийска област (с. Опицвѣтъ– Софийско)

село Богъовци – община Костинброд, Софийска област (с. Богъовци – Софийско)

село Петърч – община Костинброд, Софийска област (с. Петричъ – Софийско)

село Богъовци – Община Костинброд, Софийска област.(с.Богъовци–Софийско)
село Гайтанево – Община Горна Малина, Софийска област (с. Гайтанево– Софийско)
село Локорско –Столична община, област София –град (с. Локорско)
село Горни Лозен – Столична община, област София–град (с. Горни Лозенецъ)
село Кокаляне – Столична община, област София–град (с. Кокалени – Софийско)
село Бистрица – Столична община, област София–град (с. Бистрица — Софийско)
село Казичане – Столична община, област София–град (с. Казичени — Софийско)
село Владая – Столична община, област София (с. Владая – Софийско)
село Локорско –Столична община, област София (с. Локорско—Софийско)
Бояна – квартал на София (с. Бояна – Софийско)
Драгалевци –квартал на София (с. Драгалевци–Софийско)
Кремиковци –квартал на София (с. Кремиковци –Софийско)
Суходол– квартал на София (с. Суходолъ – Софийско)
Княжево – квата на София (с. Княжево – Софийско)

Перник

село Ярловци – община Трън, област Перник(с. Ярловци–Софийско)
село Подцърненици – община Радомир, област Перник (с. Подцърнени — Радомирско)

Сърбия

село Желюша – община Цариброд, Пиротски окръг, Сърбия (с. Желюша – Царибродско)
село Врабча –община Цариброд, Пиротски окръг.(с. Врабча – Царибродско)
село Поганово — община Цариброд, Пиротски окръг,(с. Поганово– Царибродско)
село Изатовци – община Цариброд, Пиротски окръг(с. Изатовци—Царибродско)

Пловдив

село Косово – община Асеновград, област Пловдив(с. Шейтанкьой– Пловдивско)
село Брестовица – община Родопи, област Пловдив (с. Брестовица— Пловдивско)
село Триводици – община Стамболийски, област Пловдив (с. Текира – Т. Пазарджиско)

Градове

Арбанаси (село Арбанаси до Търново)
Айтос (Айтосъ)
Берковица
Белово (Ст. Белово)
Болград (Болградъ — Бесарабия)
Брезник (Брѣзникъ)
Бяла църква (с. Белѣ-Църква — Павликянска окол.)
Варна
Враца (Вратца)
Велико Търново (Търново)
Горна Оряховица(Горня-Орѣховица)
Дупница (Дупница)
Елена (Елена)
Карнобат (Карнобатъ)
Копривщица
Котел (Котелъ)
Карлово
Кнежа (с. Кнежа)
Лясковец (Лѣсковецъ)
Ловеч (Ловечъ)
Мъглиж (с. Мъглишъ)
Нови пазар (Нови-Пазаръ)
Пирдоп (Пирдопъ)
Пловдив (Пловдивъ)
Плевен (Плѣвенъ)
Поморие – община Поморие, област Бургас (Анхиало)

Провадия - община Провадия, област Варна

Раковски – община Раковски Област Пловдив (Раковски)

Своге (с. Свогье — Искрецко)

Севлиево

Смолян (Ахж-Челеби)

Сливен - община Сливен, област Сливен (Сливенъ)

Смядово - община Смядово, област Шумен (с.Смядово — Ст. Загорско)

Сопот (Сопотъ)

Стара Загора (Ст. Загора)

Троян (Троянъ)

Трявна (Тръвна)

Тетевен (Тѣтѣвенъ)

Хасково

Чепеларе – (Чепеларе)

Чирпан -(Чирпанъ)

Шумен (Шуменъ)

Шипка - област Стара Загора, Община Казанлък (с. Шипка — Казанлъшко)